

**Dodenherdenking 04 mei 2022.
Bij het graf van William Robert Fisher en Cornelis Bosma op het kerkhof
van de Sint Martinuskerk in Wirdum (Fr).**

Om 19.30 uur luidden de klokken van de toren van de oude Sint Martinuskerk om ons te herinneren aan de dodenherdenking.

Veel mensen verzamelden zich op het kerkhof en luisterden stil naar het koor 'Sawat súver'.

Geertje van der Meer opent de bijeenkomst.

Beste minsken út Swichum, Wytgaard en Wurdum,

Wat docht it goed om nei twa jier wer by inoar te kommen by it oarlochmonument.

Dat wol net sizze dat der dy lêste twa jier net in betinking wie.

Wy as fjouwer maai komitée hawwe yn 2020 en 2021 hjir ek stien op 4 maaie en hawwe op in beskieden manier de seremoanje mei de flaggen en de blommen dien. Ek 'The Last Post' klonk toen. Wy fielden it as in foarrjocht om dy betinking dochs te dwaan mar it is better dat de mienskip by dizze betinking is en it mei draagt.

Wy fine it fijn dat wy dit jier wer in berop op it koor 'Sawat Súver' dwaan koenen

en de bern út de heechste groepen fan de basisskoallen fan Wytgaard en Wurdum.

En net te ferjitten: de frouljú út Wytgaard dy't dit jier wol in hiel moaie krâns makke ha.

In spesjaal wolkom foar de twa froulú dy't dy moaie krâns ophingje sille. Dit binne Mien Dykstra en Dien Bos. Haije de Boer sil straks mear fertelle oer hun lijtsje nei de Twadde Wereld oarloch en it betinken.

Noch even oer de flaggen. Jim sjogge in Oekraiense flagge hingjen. Jim meie best witte dat wy dêr oer diskusearre ha. Werom in tiidsje lyn net in Syryske flagge?

It is wier, wy fiele der mei syn allen mear by om't it sa tichtby komt.

Mar der is in ekstra reden om toch de Oekraïense flagge te hijsen.

Wy witte mar al te goed dat wat dêr gebeurd ús hiel erg tinken docht oan de Twadde Wrâldoarloch en wy binne ik in bytsje bang om wer yn in wrâldoarloch telanne te kommen. Wy woenen just by dizze deadebetinking oandacht ha foar de deaden en beskeadigde levens dy't dêr momenteel sinleas offere wurde.

Mar..... dizze flagge en de seremoanje stean wat ús betreft ek symboal foar al die fiere konflikten wêr't minskenlibbens fertrape wurde.

Aansen wurde in krâns en in blomstik by it oarlochsmonument: it grêf fan piloat William Robert Fisher, hongen en der wurde blommen op it grêf fan Cornelis Bosma lein. Dizze jonge man is yn de Twadde WO, as arbeider yn in Dútske fabryk om it libben kommen.

Haije de Boer: Toen ik tijdens de eerste Corona Lockdown even bij Dien Bos kwam, vertelde ze mij dat door deze Lockdown het oorlogsgevoel terugkwam bij haar. Dit werd met name opgeroepen door de stille straten en de avondklok. Er heerste angst. Angst voor de toekomst en angst voor elkaar.

Tijdens een huiszoeking door de Duitsers ervoer Dien ook grote angst. Zij en haar moeder zweetten peentjes. De Duitsers gingen echter niet zo heel grondig te werk, misschien wel omdat haar moeder de Duitse taal perfect beheerste. Dien haar vader was op tijd gevlucht. Maar de man die een afspraak had met haar vader tijdens de huiszoeking en voor hun huis stond te wachten, werd opgepakt.

Hij had illegale krantjes bij zich en werd doodgeschoten.

Dien wist mij ook nog te vertellen dat ze bang was geweest tot en met 5 mei.

Ze lag die avond, 5 mei, vroeg in bed. Toen riep haar moeder naar boven, "Dien kom je, de oorlog is over". Wat een zin, wat een vreugde, wat een ontlasting.

Mien Dijkstra vertelde dat het gezin waar ze uitkwam actief was in het verzet. Ze woonde in Leeuwarden dichtbij de gevangenis. Vanuit hun huis, kon Mien zien hoe jonge mannen vanuit de gevangenis door de straat naar het station werden gedreven. Ze werden soms gevolgd door hun wanhopige moeders. Deze gevangenen werden op transport gezet naar Duitsland.

Mien haar huis heeft een rol gespeeld bij de bekende gevangenisoverval waarbij mensen uit het verzet bevrijd werden.

Hierdoor was het niet meer veilig voor Mien en haar gezin en moesten ze elders gehuisvest worden. Ze gingen van het ene adres naar het andere en elke keer moest je weer wennen en je aanpassen, vertelde Mien aan mij.

Hoe herkenbaar, op dit moment wordt ons land overspoeld met vluchtelingen die ook huisvesting zoeken omdat het in hun eigen omgeving niet meer veilig is.

Toen 77 jaar geleden
Angst
Bombardementen, annexatie
Angst
Verraad, veiligheidsdiensten.
Angst
Dictators, rechteloosheid
Angst
Schuilkelders, luchtalarm
Angst
Vluchtelingenstromen, bange onschuldige kinderen
Angst
Indoctrinatie, nep nieuws
Angst
Avondklok en andere vrijheidsbeperkingen
Angst
Doden, gewonden
Angst
Massagraven

Waarom staan we hier met zijn allen elk jaar?
Opdat wij niet vergeten en .....dat nooit, maar dan ook nooit meer!

Gedicht
Als je niet oplet - Remco Campert

*Deze muziek mag je niet spelen
dat boek zou ik maar niet lezen
die foto zou ik maar verscheuren
met hem kun je beter niet gezien worden
daar krijg je misschien last mee
ik zou mijn mond maar houden
wat je straks alleen nog mag
is in een donker hol verborgen
verlangen naar het licht van de vrijheid
die je verspeeld hebt
omdat je even de andere kant uitkeek
toen je burens werden weggehaald*

Even terug naar april 1940

Het zou allemaal wel wat meevallen.

Geruchten werden afgedaan als nepnieuws

Er werden immers beloften gedaan en verdragen ondertekend.

De annexatie, de inpalming, door Duitsland van het Duitssprekende Oostenrijk, daar moest je je maar niet te druk over maken. En Duitsland zou Polen heus niet binnenvallen, wat hadden ze daar te zoeken?

En Nederland? Wij waren neutraal en hadden dus niets te vrezen.

Een groep Nederlanders zag wél wat in dat grote Duitsland met die democratisch gekozen sterke leider, dat was zo slecht nog niet.

Dat daar mensen werden vervolgd of omgebracht omdat ze anders dachten was natuurlijk niet waar. Of op zijn minst wat overdreven. Duitsland was toch een beschaafd land met een rijke cultuur met veel kunst en moderne weldenkende burgers.

Er waren ook Nederlanders die wel degelijk het gevaar van onderdrukking en inlijving zagen. Ook geloofden ze de geruchten over joden vervolging en vernietiging, hoe onwaarschijnlijk ook. Het was als roepen in de woestijn.

Dan 2022

Ach het zal allemaal wel wat meevallen met dat annexeren van Oekraïne door Rusland.

Het is immers maar een oefening.

Bovendien is er veel nepnieuws.

De democratisch verkozen leider van Rusland verklaart, dat het om een vredesmissie gaat.

Dat ze een volk komen bevrijden en dat ze met gejuich zullen worden ontvangen. Nee, het zal allemaal niet zo'n vaart lopen, we hebben niets te vrezen.

Waarom staan we hier ook alweer?

Opdat wij niet vergeten en .....dat nooit, maar dan ook nooit meer!

**Het Wilhelmus klonk en wij zongen mee.
Tegelijkertijd werden de vlaggen in top
gehesen.**

**The Last Post werd gespeeld en samen
waren wij twee minuten stil....**

De krans is namens het 4 mei comité gelegd door Mien Dykstra en Dien Bos bij het graf van sergeant William Robert Fisher en Cornelis Bosma.

Namens de scholen werd ook een bloemstuk gelegd.

Vervolgens werden door de kinderen en de leden van het comité rode rozen op de graven van Fisher en Bosma gelegd.

Hierna verliet iedereen in stilte het kerkhof waarbij bloemen konden worden achtergelaten bij de graven.

Tekst en foto's: ROB